

STRATY MOCY I ENERGII

Straty mocy (podobnie energii) dzielimy na:

- obciążeniowe** (zwane też stratami podłużnymi) - **występujące w podłużnych impedancjach elementów sieciowych**. Są proporcjonalne do kwadratu prądu obciążeniowego,
- jałowe** (straty poprzeczne) - **powstające w admitancjach poprzecznych** i proporcjonalne do kwadratu napięcia w miejscu ich powstawania.

Straty mocy czynnej

Obciążeniowe straty mocy czynnej w układzie trójfazowym, związane są z występowaniem rezystancji podłużnej. Są zmienne w czasie i oblicza się z wzoru

$$\Delta P_o = 3 I^2 R = 3 \left(\frac{S}{\sqrt{3} U_N} \right)^2 R = \frac{S^2}{U_N^2} R = \frac{P^2 + Q^2}{U_N^2} R \quad (5.1)$$

Uwzględnia się w liniach napowietrznych i kablowych oraz transformatorach, a pomija w dławikach i kondensatorach.

Jałowe (poprzeczne) straty mocy czynnej ΔP_j w i-tej gałęzi poprzecznej oblicza się ze wzoru

$$\Delta P_{ji} = U_{Ni}^2 G_i \quad (5.2)$$

W liniach napowietrznych związane są z ulotem, kablowych - upływnością izolacji i polaryzacją dielektryka, transformatorach - prądami wirowymi i histerezą magnetyczną.

W liniach straty jałowe są bardzo małe i pomija się, natomiast uwzględniane są dla transformatorów.

Całkowite straty mocy czynnej transformatorów wyznacza się z zależności

$$\Delta P_t = \Delta P_{Fe} + k^2 \Delta P_{Cu} = \frac{S_N}{100} (\Delta P_{Fe\%} + k^2 \Delta P_{Cu\%}) \quad (5.3)$$

gdzie:

- $k = S_{obc}/S_N$ - stopień obciążenia Tr,
- S_N - moc znamionowa Tr [kW],
- $\Delta P_{Fe}, \Delta P_{Fe\%}$ - straty w żelazie [kW, %],
- $\Delta P_{Cu}, \Delta P_{Cu\%}$ - straty w uzwojeniach [kW, %].

Straty mocy biernej

Obciążeniowe (podłużne) straty mocy biernej związane są z występowaniem reaktancji podłużnej. W układzie trójfazowym wyznacza się ze wzoru

$$\Delta Q_o = 3 I^2 X = 3 \left(\frac{S}{\sqrt{3} U_N} \right)^2 X = \frac{S^2}{U_N^2} X = \frac{P^2 + Q^2}{U_N^2} X \quad (5.4)$$

Są zmienne w czasie (tj. są funkcją obciążenia). **Dla linii, Tr oraz dławików szeregowych mają charakter indukcyjny.**

Jałowe (poprzeczne) straty mocy biernej ΔQ_j dla i-tej gałęzi poprzecznej oblicza się ze wzoru

$$\Delta Q_{ji} = U_{Ni}^2 B_i \quad (5.5)$$

Wyznacza się dla gałęzi poprzecznych linii (gdzie mają charakter pojemnościowy) i Tr (charakter indukcyjny).

Całkowite straty mocy biernej w transformatorach określa się z przybliżonego wzoru postaci

$$\Delta Q = \frac{\Delta U_{X\%}}{100} \frac{S_{obc}^2}{S_N} + \frac{I_{\mu\%}}{100} S_N \approx \frac{\Delta U_{Z\%}}{100} \frac{S_{obc}^2}{S_N} + \frac{I_{o\%}}{100} S_N \quad (5.6)$$

gdzie:

- $\Delta U_{X\%}$ - bierna strata napięcia w Tr [%],
- $\Delta I_{\mu\%}$ - prąd magnesujący [%],
- $\Delta U_{Z\%}$ - procentowe napięcie zwarcia [%],
- $\Delta I_{o\%}$ - prąd biegu jałowego [%],
- S_N - moc znamionowa Tr [kW],
- S_{obc} - moc obciążenia [kW].

Dla dławików szeregowych podłużne straty mocy oblicza się ze wzoru

$$\Delta Q \approx \frac{\Delta U_{Z\%}}{100} \frac{S_{obc}^2}{S_N} \quad (5.7)$$

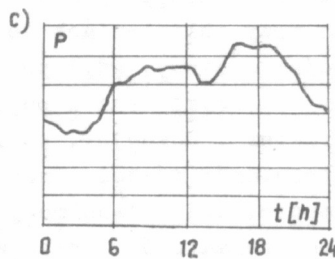
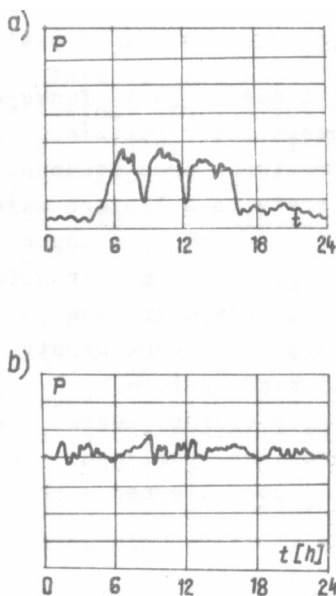
gdzie: $\Delta U_{Z\%}$ - napięcie zwarcia dławika [%].

Straty energii

Straty energii określa się całkując straty mocy ΔP w czasie „t”. Gdy straty mocy ΔP są stałe, to straty energii wyznacza się z zależności

$$\Delta A = \Delta P t \quad (5.8)$$

Zwykle obciążenie jest zmienne i zależy m. in. od: charakteru odbiorów, charakteru odbiorcy, pory roku, pory dnia itp.

Rys. 5.1. Dobowe wykresy obciążenia: a) zakład o ruchu jednonozmianowym, b) zakład o ruchu ciągłym, c) sieć zasilająca odbiorców przemysłowych oraz komunalno-bytowych

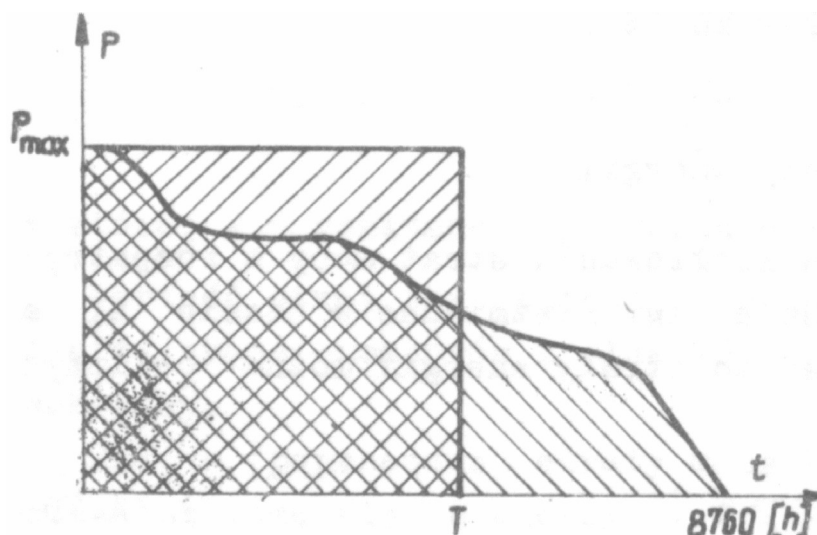
Energia pobrana z sieci (w przypadkach podanych na rys. 4.1)

$$A = \int_0^t P(t) dt \quad (5.9)$$

Energię dobową pobraną z sieci na podstawie półgodzinnych pomiarów wartości mocy P_k określić można z zależności

$$A_d = 0,5 \int_{k=1}^{48} P_k \quad (5.10)$$

Na podstawie wykresów dobowych tworzy się roczny wykres obciążeń, uporządkowany od mocy największej w czasie roku, tzw. mocy szczytowej $P_{\max}$, do najmniejszej (pokazany na rys. 4.2).

Rys. 5.2. Roczny uporządkowany wykres obciążenia

Powierzchnię pomiędzy krzywą mocy a osią czasu (odpowiadającą energii rocznej A_r) zastępuje się równoważnym prostokątem o wysokości $P_{\max}$ (P_s) i czasie T - zwanym **rocznym czasem użytkowania mocy szczytowej**, charakteryzującym stopień wykorzystania urządzeń.

Czas T wyznaczany z zależności

$$T = \frac{A_r}{P_s} \quad (5.11)$$

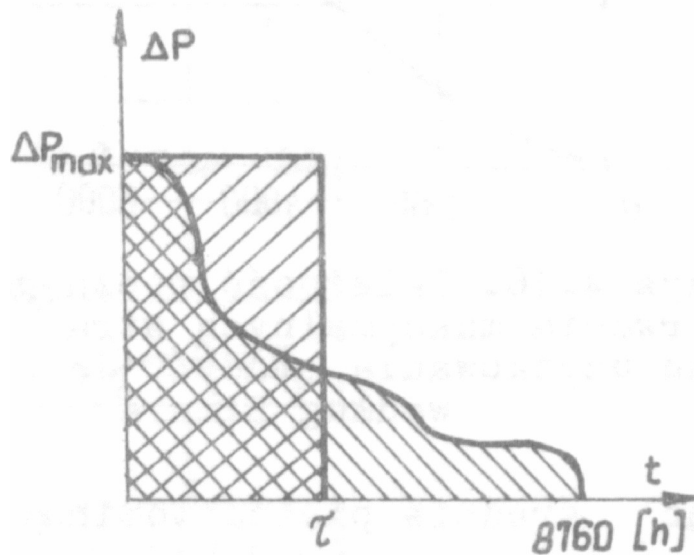
określa czas, w którym przy zachowaniu stałej mocy równej mocy szczytowej P_s byłaby przesyłana energia równa rzeczywiście przesyłanej w ciągu roku.

Przy zmiennej mocy powstają zmienne w czasie straty energii. Ilość energii traconej w ciągu roku przy pomiarach co 1 h opisuje zależność

$$\Delta A_r = \int_0^{8760} \Delta P(t) dt \quad (5.12)$$

a wyznaczona na podstawie wartości średnich półgodzinnych strat mocy

$$\Delta A_r = 0,5 \int_{k=1}^{17520} \Delta P_k \quad (5.13)$$

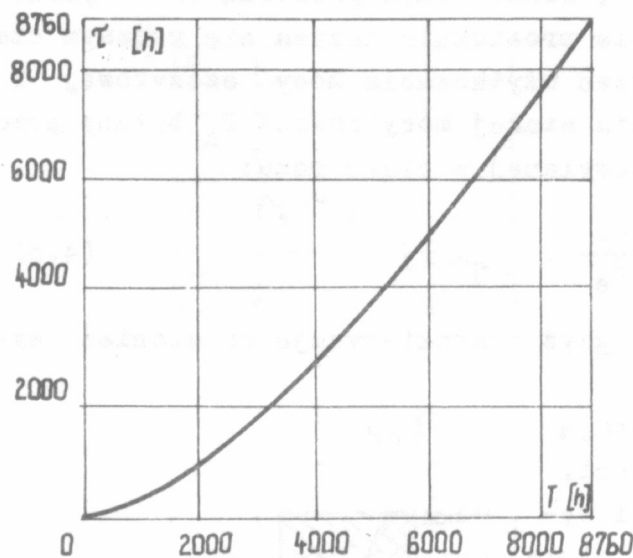
Rys. 5.3. Roczny uporządkowany wykres strat mocy czynnej (dla rys. 5.2).
 τ - czas występowania maksymalnych strat

Czas występowania maksymalnych strat τ jest to czas, w którym przy przepływie stałej mocy równej maksymalnej ($P_{\max}$ - rys. 5.2) i występowaniu maksymalnych strat mocy $\Delta P_{\max}$, stracona byłaby energia ΔA_r równa energii rzeczywiście straconej w ciągu roku.

Oznacza to, że dla wymienionego czasu τ musi być spełniony warunek

$$\Delta A_r = \Delta P_{\max} \tau \quad (5.14)$$

Czas τ wyznacza się na podstawie doświadczalnie ustalonej zależności τ od czasu użytkowania mocy szczytowej T .

Rys. 5.4. Zależność rocznego czasu trwania strat max od czasu użytkowania mocy szczytowej (wg Eimera)

W obliczeniach przybliżonych przyjmuje się

$$\tau = \frac{2}{3} T \quad (5.15)$$